

Sproglig udvikling i naturfagene

Mette Bech, pædagogisk konsulent, CFU Absalon

Faglæreren er nøglepersonen i udviklingen af elevernes faglige sprog - både mundtligt og skriftligt. I naturfagene er undersøgende tilgange helt centrale og giver gode muligheder for at sætte hverdagssproget i spil og bygge bro til fagsproget. Du vil få idéer til, hvordan du som læsevejleder kan understøtte sproglig udvikling i naturfagene.

cfu

Vi skal omkring...

- Sproglig udvikling i fagene
- Sprogtjek – særlige sproglige udfordringer i fagene
- De fire kompetenceområder i naturfagene
- Bromodellen med eksempler fra praksis
- Repræsentationsformer som refleksion
- Legitimation Code Theory som analysemodel

Læsevejlederens værktøjer...

Sprogtjek dit fag/tema			
			
Fag/forløb:	Eksempel	Forklaring	Hvad kan jeg gøre?
Fagudtryk		Ord, der er knyttet til et fag, og som ikke optræder i hverdagsproget. NB! Skal høres, tales, skrives, læses mange gange.	Fokus på ordene inden læsning, fx ved at koble konkrete billeder, oplevelser, undersøgelser til ordene. Synliggør ordene i klasserummet. Arbejd fokuseret/eksplicit med ordene i før-, under- og efteraktiviteter.
Førfaglige ord		Ord, som for nogle elever kan være almindelige ord, men for andre elever er ukendte. Ofte også ord, der ændrer eller får en specifik betydning i et fag.	Forklar og præciser ordene, og brug dem i en faglig sammenhæng. For elever, hvor ordene er ukendte, brug samme strategier som ved fagudtryk.
Nominalisering		Nominaliseringer gør sproget mere abstrakt. Brug i fagsprog for at "pakke" sproget. Udsagnsordet <i>jeg/han</i> er ændret til et navneord, <i>en</i> Det er nu "usynligt", hvem der hvad.	Øvelser i at "pakke ordene ud" for at lette forståelsen: Del ordene op/skriv om/"pak ud": • • •
Sammensatte ord		Ofte for at præcisere et begreb:X... og ...Y... bliver til et bestemt Y. Er vanskelige, da eleverne skal koble to ords betydning sammen til et nyt ord/ny betydning.	Øvelser i at dele ordene op og pege på ordet, der præciseres: • • •
Passiv form af verber		Udsagnsord, der ender på -S. Bruges ofte i fagsprog/videnskabelige udsagn, der er "objektive" og ikke knytter sig til en bestemt person. Vanskelige, fordi det ikke er tydeligt, hvem der gør eller mener noget.	Øvelser med omskrivninger, hvor der skrives en person ind, der gør noget: • Hvem hvad? • Hvem hvad? • Hvemhvem?
Skolebegreber		Det kan være uklart for eleverne, hvad læreren sprogligt forventer af dem. Lærere anvender ofte begreberne forskelligt.	Vis eleverne sproglige eksempler på, hvad de skal præstere, fx ved en modeltekst, som eleverne kan støtte sig til i begyndelsen. Lærere i faget/på tværs af fagene kan tale sammen og evt. blive enige om, hvad de mener.
Teksttyper	Eleverne skal med sproget * * * * *	Faglige tekster i faget kan indgå i de fem teksttyper, som er beskrevet under det tværgående tema, sproglig udvikling på EMU.dk • Berettende tekster • Instruerende tekster • Beskrivende tekster • Forklarende tekster • Argumenterende tekster	Undervis eleverne i, hvad fagets forskellige teksters formål er, og hvad eleverne kan forvente sig af de forskellige teksttyper. Vis eleverne, hvordan en tekst har en struktur , som de kan læse og skrive i. Der er mange træk, der går på tværs af fag. Derfor kan mange læse- og skrivestrategier bruges på tværs af fag.

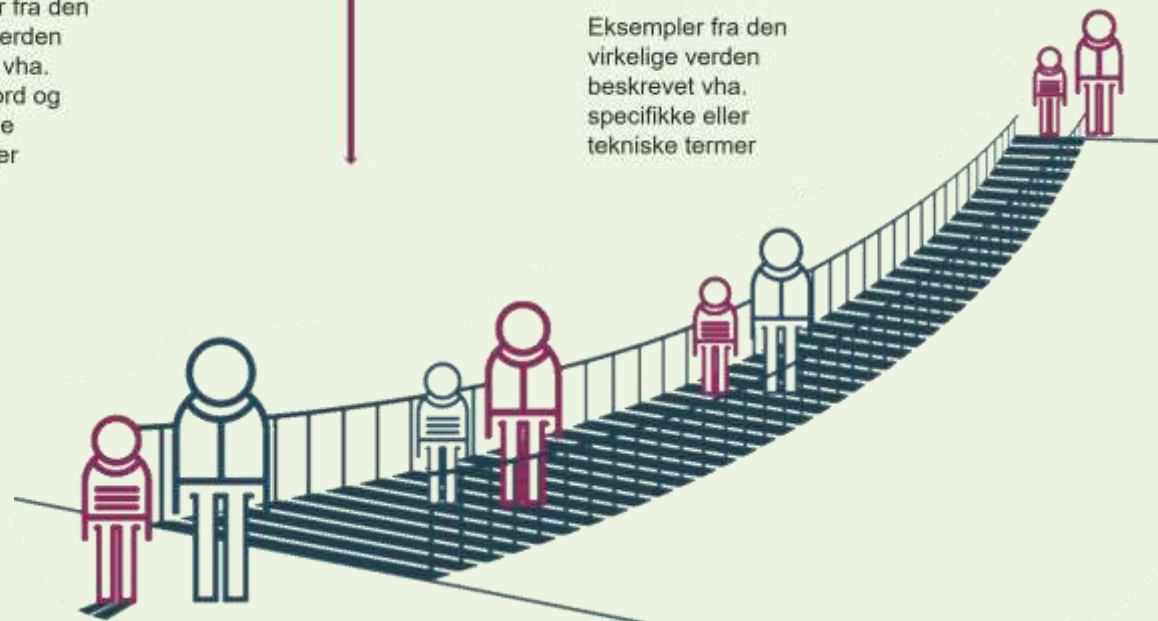
feb2019

Abstrakte begreber
beskrevet vha.
hverdagsord og
almindelige
betydninger

Abstrakte
begreber
beskrevet vha.
specifikke eller
tekniske termer

Eksempler fra den
virkelige verden
beskrevet vha.
hverdagsord og
almindelige
betydninger

Eksempler fra den
virkelige verden
beskrevet vha.
specifikke eller
tekniske termer

Vejledning sproglig udvikling

Faglæreren skal være inde i fagets kernestof og have indgående kendskab til:

- *fagets sprog, ordforråd og begreber*
- *teksttyper, der optræder i faget*
- *strategier der kan understøtte en sproglig udvikling i fagene*
- *læseforståelsesstrategier og notatteknikker, der er relevante i faget*

Faglæreren skal kunne:

- *hjælpe eleverne med at udvikle mundtligt og skriftligt fagligt ordforråd*
- *være en støtte i elevernes sprogtilegnelse*
- *hjælpe eleverne med at fastsætte et fagligt relevant læseformål*
- *tydeliggøre for elever, hvilke ord og begreber der er centrale i den faglige fremstilling, og hvordan de skal forstås i den konkrete faglige sammenhæng*

Naturfag

- Natur/teknologi
- Biologi
- Geografi
- Fysik/kemi

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Sproglig udvikling

Mette Bech CFU Absalon

Sprogtjek dit fag/tema

emu
danmarks læringsportal

Fag/forløb:	Eksempel	Forklaring	Hvad kan jeg gøre?
Fagudtryk		Ord, der er knyttet til et fag, og som ikke optræder i hverdagssproget. NB! Skal høres, tales, skrives, læses mange gange.	Fokus på ordene inden læsning, fx ved at koble konkrete billeder, oplevelser, undersøgelser til ordene. Synliggør ordene i klasserummet. Arbejd fokuseret/eksplicit med ordene i før-, under- og efteraktiviteter.
Førfaglige ord		Ord, som for nogle elever kan være almindelige ord, men for andre elever er ukendte. Ofte også ord, der ændrer eller får en specifik betydning i et fag.	Forklar og præciser ordene, og brug dem i en faglig sammenhæng. For elever, hvor ordene er ukendte, brug samme strategier som ved fagudtryk.
Nominalisering		Nominaliseringer gør sproget mere abstrakt. Brugt i fagsprog for at "pakke" sproget. Udsagnsordet <i>jeg/han</i> er ændret til et navneord, <i>en</i> Det er nu "usynligt", hvem der hvad.	Øvelser i at "pakke ordene ud" for at lette forståelsen: Del ordene op/skriv om/"pak ud": • • •
Sammensatte ord		Ofte for at præcisere et begreb:X.... og ...Y.... bliver til et bestemt Y. Er vanskelige, da eleverne skal koble to ords betydning sammen til et nyt ord/ ny betydning.	Øvelser i at dele ordene op og pege på ordet, der præciseres: • • •
Passiv form af verber		Udsagnsord, der ender på -S. Bruges ofte i fagsprog/ videnskabelige udsagn, der er "objektive" og ikke knytter sig til en bestemt person. Vanskelige, fordi det ikke er tydeligt, hvem der gør eller mener noget.	Øvelser med omskrivninger, hvor der skrives en person ind, der gør noget: • Hvem hvad? • Hvem hvad? • Hvemhvem?
Skolebegreber		Det kan være uklart for eleverne, hvad læreren sprogligt forventer af dem. Lærere anvender ofte begreberne forskelligt.	Vis eleverne sproglige eksempler på, hvad de skal præstere, fx ved en modeltekst, som eleverne kan støtte sig til i begyndelsen. Lærere i faget/på tværs af fagene kan tale sammen og evt. blive enige om, hvad de mener.
Teksttyper	<i>Eleverne skal med sproget</i> * * * * * *	Faglige tekster i faget kan indgå i de fem teksttyper, som er beskrevet under det tværgående tema, sproglig udvikling på EMU.dk • Berettende tekster • Instruerende tekster • Beskrivende tekster • Forklarende tekster • Argumenterende tekster	Undervis eleverne i, hvad fagets forskellige tekststørrelser formål er, og hvad eleverne kan forvente sig af de forskellige teksttyper. Vis eleverne, hvordan en tekst har en struktur , som de kan læse og skrive i. Der er mange træk, der går på tværs af fag. Derfor kan mange læse- og skrivestrategier bruges på tværs af fag.

bb2019

Fagudtryk

Forklaring:

Ord, der er knyttet til et fag, og som ikke optræder i hverdagssproget.
NB! Skal høres, tales, skrives, læses mange gange.

Hvad kan du gøre:

- Fokus på ordene inden læsning, fx ved at koble konkrete billeder, oplevelser, undersøgelser til ordene.
- Synliggør ordene i klasserummet. Arbejd fokuseret/eksplicit med ordene i før-, under- og efteraktiviteter.

Førfaglige ord

Forklaring:

Ord, som for nogle elever kan være almindelige ord, men for andre elever er ukendte. Ofte også ord, der ændrer eller får en specifik betydning i et fag.

Hvad kan du gøre:

- Forklar og præciser ordene, og brug dem i en faglig sammenhæng.
- For elever, hvor ordene er ukendte, brug samme strategier som ved fagudtryk.

Nominalisering

Forklaring:

Nominaliseringer gør sproget mere abstrakt. Brugt i fagsprog for at "pakke" sproget. Udsagnsordet *vandet fordamper* er ændret til et navneord, *fordampning*. Det er nu "usynligt", hvem der gør hvad.

Hvad kan du gøre:

- Øvelser i at "pakke ordene ud" for at lette forståelsen:
- Del ordene op/skriv om/"pak ud":

-else
-ing
-tion
-sion
ning

Sammensatte ord

Forklaring:

Ofte for at præcisere et begreb: *vand og damp* bliver til vanddamp

Er vanskelige, da eleverne skal koble to ords betydning sammen til et nyt ord/ny betydning. **Hvad kan jeg gøre:** Øvelser i at "pakke ordene ud" for at lette forståelsen:

Hvad kan du gøre:

- Øvelser i at dele ordene op og pege på ordet, der præciseres

Passiv form af verber

Forklaring:

Udsagnsord, der ender på -s. Bruges ofte i fagsprog/videnskabelige udsagn, der er "objektive" og ikke knytter sig til en bestemt "person". Vanskelige, fordi det ikke er tydeligt, hvem/hvad der gør eller mener noget.

Hvad kan du gøre:

- Øvelser med omskrivninger, hvor der skrives en "person" ind, der gør noget:
- Hvem hvad? eks. *Vandet fortættes*

Skolebegreber

Forklaring:

Det kan være uklart for eleverne, hvad læreren sprogligt forventer af dem. Lærere anvender ofte begreberne forskelligt.

Hvad kan du gøre:

- Vis eleverne sproglige eksempler på, hvad de skal præstere, fx ved en modeltekst, som eleverne kan støtte sig til i begyndelsen.
- Lærere i faget/på tværs af fagene kan tale sammen og evt. blive enige om, hvad de mener.

Teksttyper

Forklaring:

Faglige tekster i faget kan indgå i de fem teksttyper, som er beskrevet under det tværgående tema, sproglig udvikling på EMU.dk

(berettende, instruerende, beskrivende, forklarende, argumenterende)

Hvad kan du gøre:

- Undervis eleverne i, hvad fagets forskellige teksters **formål** er, og hvad eleverne kan forvente sig af de forskellige teksttyper.
- Vis eleverne, hvordan en tekst har en **struktur**, som de kan læse og skrive i.
- Der er mange træk, der går på tværs af fag. Derfor kan mange læse- og skrivestrategier bruges på tværs af fag.

Kompetenceområder

i naturfagene

Undersøgelse

Modellering

Perspektivering

Kommunikation

Undersøgelse

En elev med undersøgelseskompetence vil kunne formulere spørgsmål, som kan undersøges naturvidenskabeligt. Undersøgelseskompetence indbefatter også evnen til at finde mønstre i, fortolke og konkludere på data.

Derudover er det en del af undersøgelseskompetencen at kunne forbinde egne undersøgelsesresultater med fagets forklaringer, modeller og måder at udvikle viden på.

Modellering

En elev med modelleringskompetence vil kunne bruge naturfaglige modeller til at forstå, forklare eller forudsige fænomener og systemers opførsel, kunne diskutere og forholde sig kritisk til modeller

Derudover omhandler det evnen til at kunne reducere kompleksitet, anvende symboler og repræsentationer, skelne mellem model og virkelighed, vurdere og kritisere samt videreudvikle modeller og repræsentationer.

Perspektivering

En elev med perspektiveringskompetence vil kunne forbinde naturfaglig viden til sin egen hverdag og nære omverden.

Eleven vil også kunne bruge sin naturfaglige viden til at belyse og forholde sig til samfundsmæssige problemstillinger med et naturfagligt indhold.

Eleven vil tillige kunne beskrive og diskutere naturfags og teknologis betydning for samfundsudviklingen.

Kommunikation

En elev med kommunikationskompetence vil kunne bruge det naturfaglige sprog til både at beskrive og formidle naturfaglige fænomener og indsigter.

Konkret betyder det, at eleven vil kunne læse og producere naturfaglige tekster samt diskutere og formidle et naturfagligt indhold med brug af fagsprog, naturfaglige modeller og kendskab til teksttyper med naturfagligt indhold og naturfaglige skrivemåder..

Kompetenceområder

i naturfagene

Hvad blev du
opmærksom på?

Undersøgelse

Modellering

Perspektivering

Kommunikation

BROMODELLEN

1

30%

HVERDAGSSPROG

LÆRER: GIVER PLADS

ELEV: OPDAGER

2

20%

INTRODUKTION AF FAGSPROG

LÆRER: GIVER FOKUS

ELEV: SYSTEMATISERER

3

40%

ARBEJDE MED FAGSPROG SAMMEN

LÆRER: GIVER TID

ELEV: BEARBEJDER

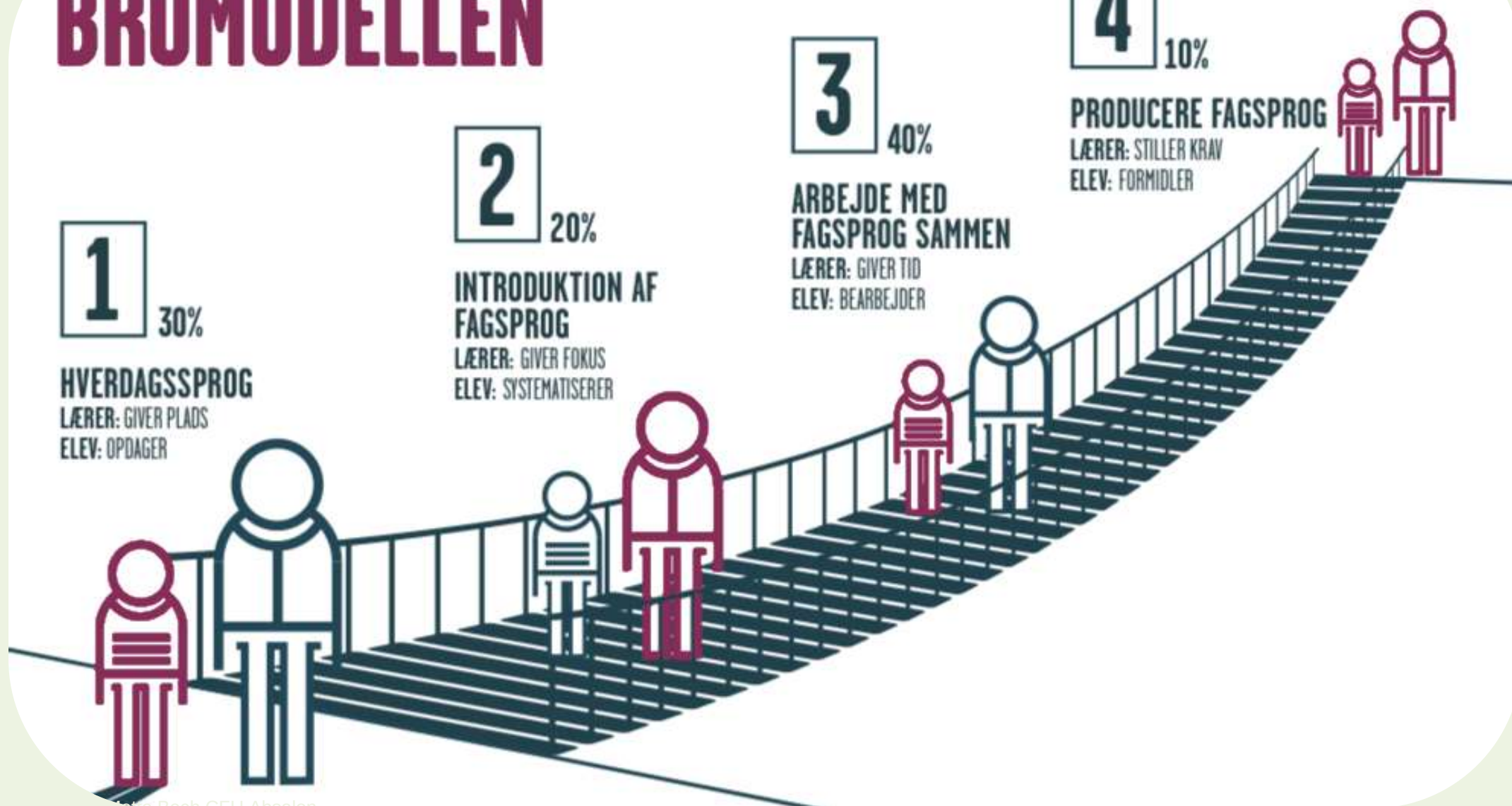
4

10%

PRODUCERE FAGSPROG

LÆRER: STILLER KRAV

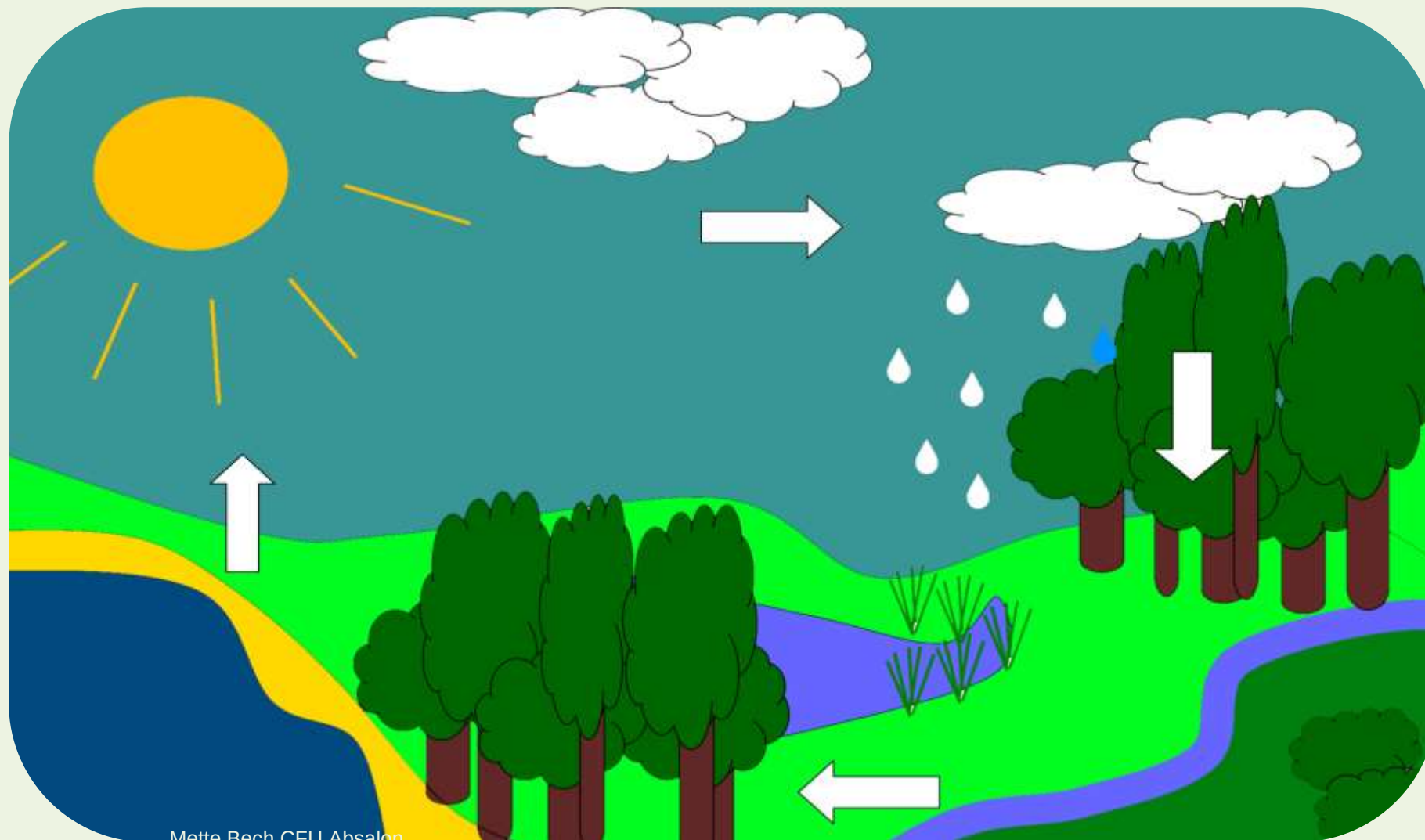
ELEV: FORMIDLER

Hverdagssprog

Introduktion af fagsprog

Sprogtek

Fagudtryk:	fordamper
Førfaglige ord:	kredsløb, båret
Nominalisering:	fordampning
Sammensatte ord:	vanddampen
Passiv form:	kaldes
Skolebegreber:	vores tur rundt
Teksttyper:	forklarende tekst

Vores tur rundt i vandets kredsløb starter ude i havet. Når solen skinner på havet, bliver vandet varmt. Noget af vandet **fordamper** og bliver til **vanddamp**. Dette kaldes for **fordampning**. Vand-dampen stiger op i himlen. Den bliver båret af den varme luft.

Dramastykke om vandets kredsløb

Arbejde med fagsprog sammen

Lydfortælling af vandets kredsløb

Arbejde med fagsprog sammen

Producere fagsprog mundtligt

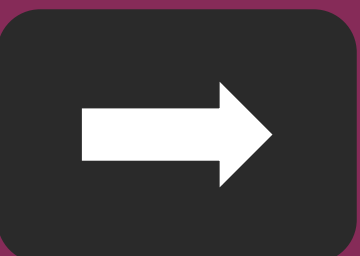
Cecilie får ordet

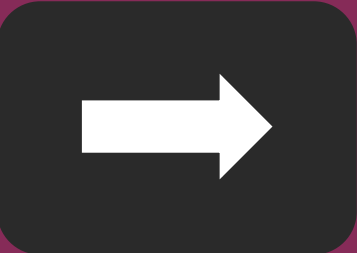
Repræsentationsformer

Opbygger viden

Udbygger viden

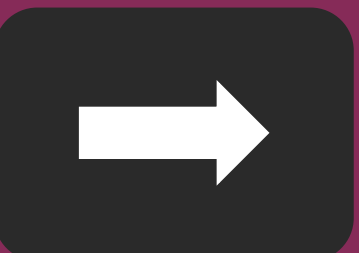
Krop	Genstand	Billede	Diagram/ model	Sprog	Symbol
				Vand Observation Hvis man kigger på jorden udenfra, er der én ting, som man med det samme lægger mærke til. Det meste af jordens overflade er dækket af vand. Vand er flydende. Det flyder ud og udfylder den beholder, det er i. Det kan f.eks. ses, hvis man skæmker et glas vand.	

Repræsentationsformer i didaktiske læremidler

Krop	Genstand	Billede	Diagram/ model	Sprog	Symbol
				Vand Definition Hvis man kigger på jorden udefra, er der én ting, som man med det samme lægger mærke til. Det meste af jordens overflade er dækket af vand. Vand er flydende. Det flyder ud og udfylder den beholder, det er i. Det kan f.eks. ses, hvis man skænker et glas vand.	

Repræsentationsformer i

Refleksioner...

Krop	Genstand	Billede	Diagram/ model	Sprog	Symbol
				Vand Observation Hvis man kigger på jorden udefra, er der én ting, som man med det samme lægger mærke til. Det meste af jordens overflade er dækket af vand. Vand er flydende. Det flyder ud og udfylder den beholder, det er i. Det kan f.eks. ses, hvis man skænker et glas vand.	

Legitimation Code Theory (LCT)

Professor Karl Maton,
university of Sydney

‘LCT’ stands for ‘Legitimation Code Theory’, a framework for exploring social practices.

LCT is the basis of an international and multidisciplinary community of scholars, educators and practitioners who use the approach to shape their research and practice.

<http://www.legitimationcodetheory.com>

cfu

Mette Bech CFU Absalon

Semantisk tæthed (SD-)

Semantisk tyngde (SG-)

Abstrakte begreber
beskrevet vha.
hverdagsord og
almindelige
betydninger

Abstrakte
begreber
beskrevet vha.
specifikke eller
tekniske termer

Semantisk tæthed (SD+)

Eksempler fra den
virkelige verden
beskrevet vha.
hverdagsord og
almindelige betydninger

Eksempler fra den
virkelige verden
beskrevet vha.
specifikke eller
tekniske termer

Semantisk tyngde (SG+)

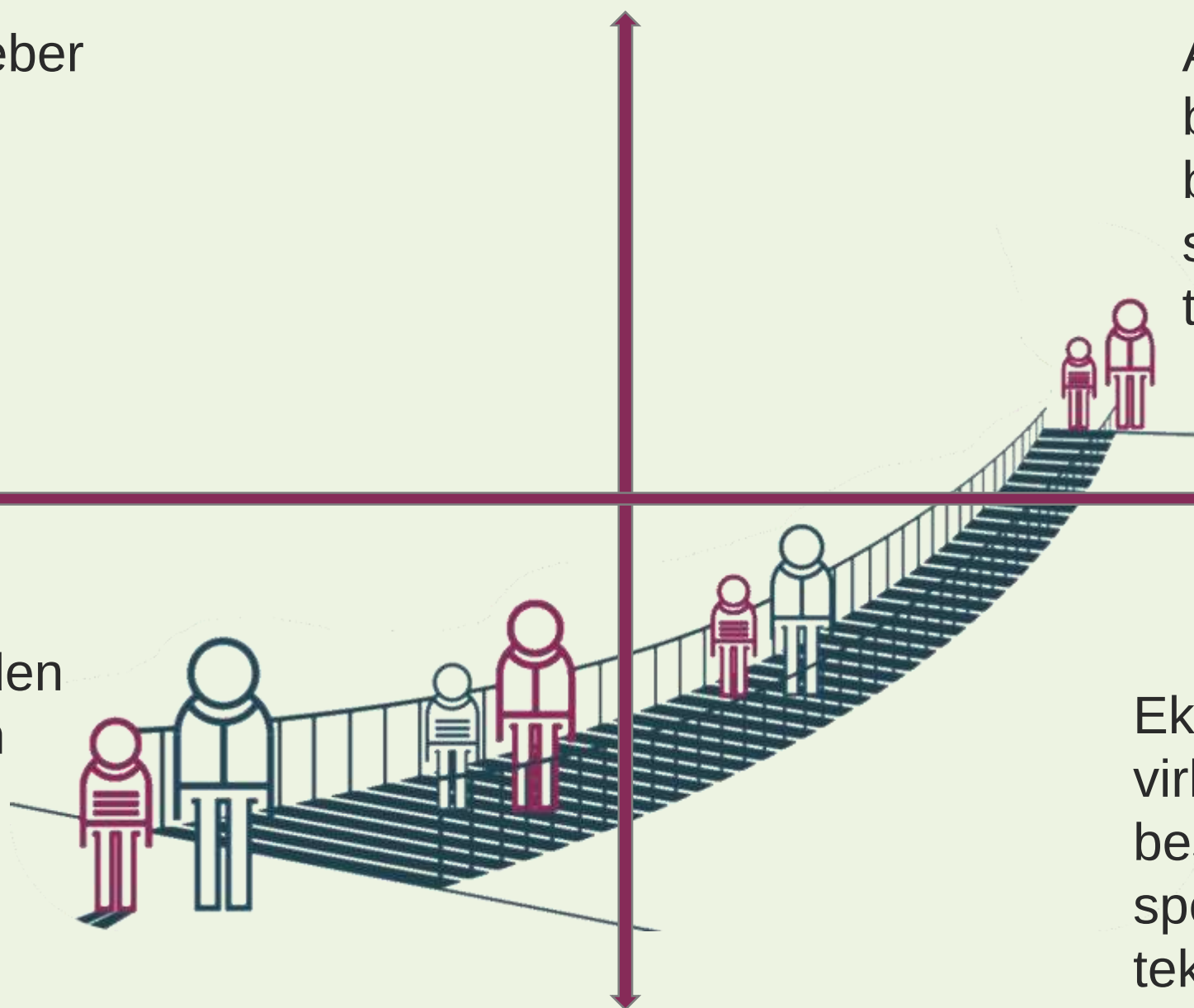
Efter Maton 2014;2014;Blackie 2014
Anna-Vera Meidell Sigsgaard i Tidsskriftet
Viden om literacy nummer 18 september 2015

Abstrakte begreber
beskrevet vha.
hverdagsord og
almindelige
betydninger

Abstrakte
begreber
beskrevet vha.
specifikke eller
tekniske termer

Eksempler fra den
virkelige verden
beskrevet vha.
hverdagsord og
almindelige
betydninger

Eksempler fra den
virkelige verden
beskrevet vha.
specifikke eller
tekniske termer

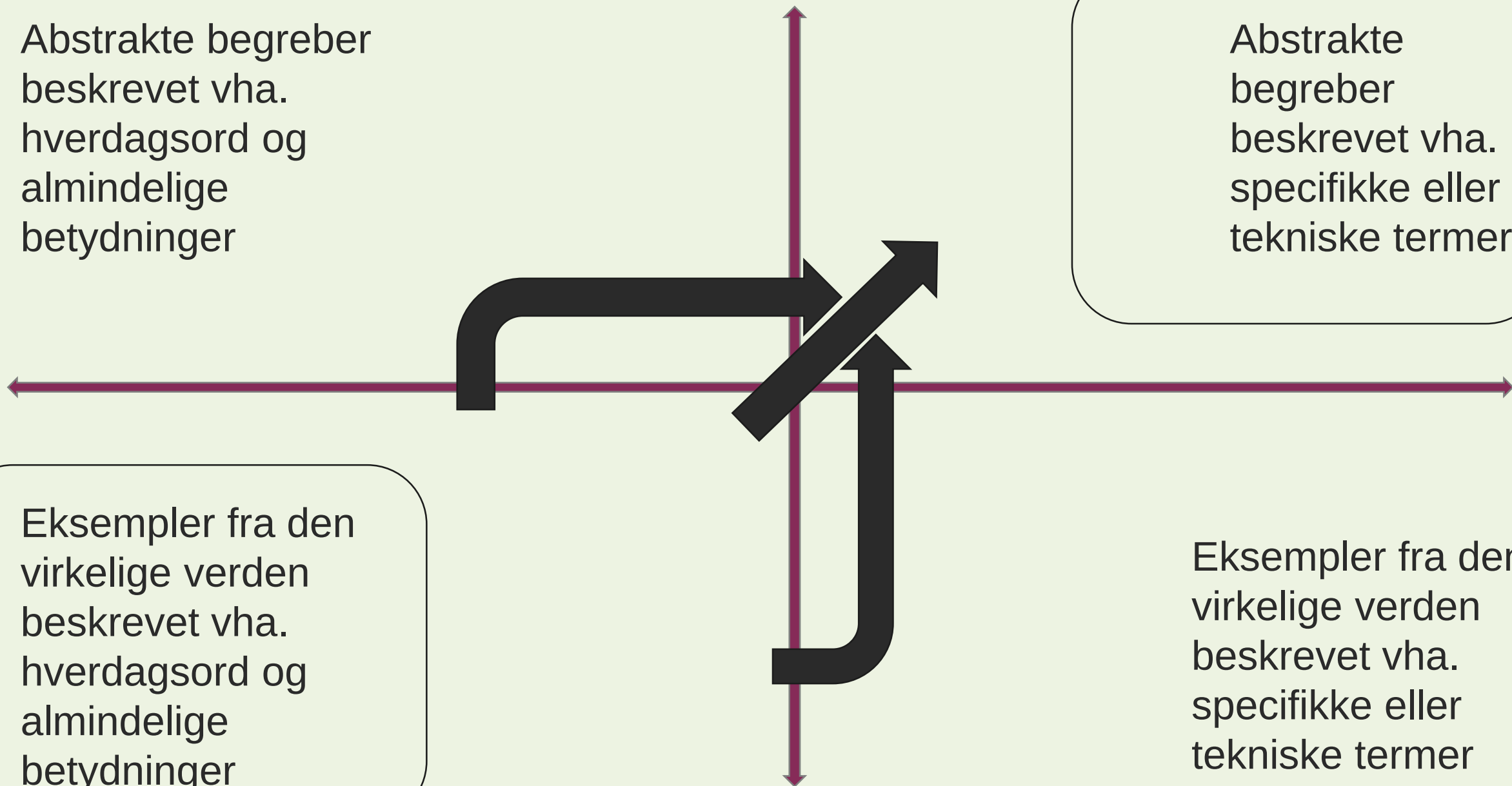

Abstrakte begreber
beskrevet vha.
hverdagsord og
almindelige
betydninger

Abstrakte
begreber
beskrevet vha.
specifikke eller
tekniske termer

Eksempler fra den
virkelige verden
beskrevet vha.
hverdagsord og
almindelige
betydninger

Eksempler fra den
virkelige verden
beskrevet vha.
specifikke eller
tekniske termer

Producere fagsprog skriftligt

Skyerne presser sig
sammen

Det regner

Det løber i en flod

Solen fordamper vand

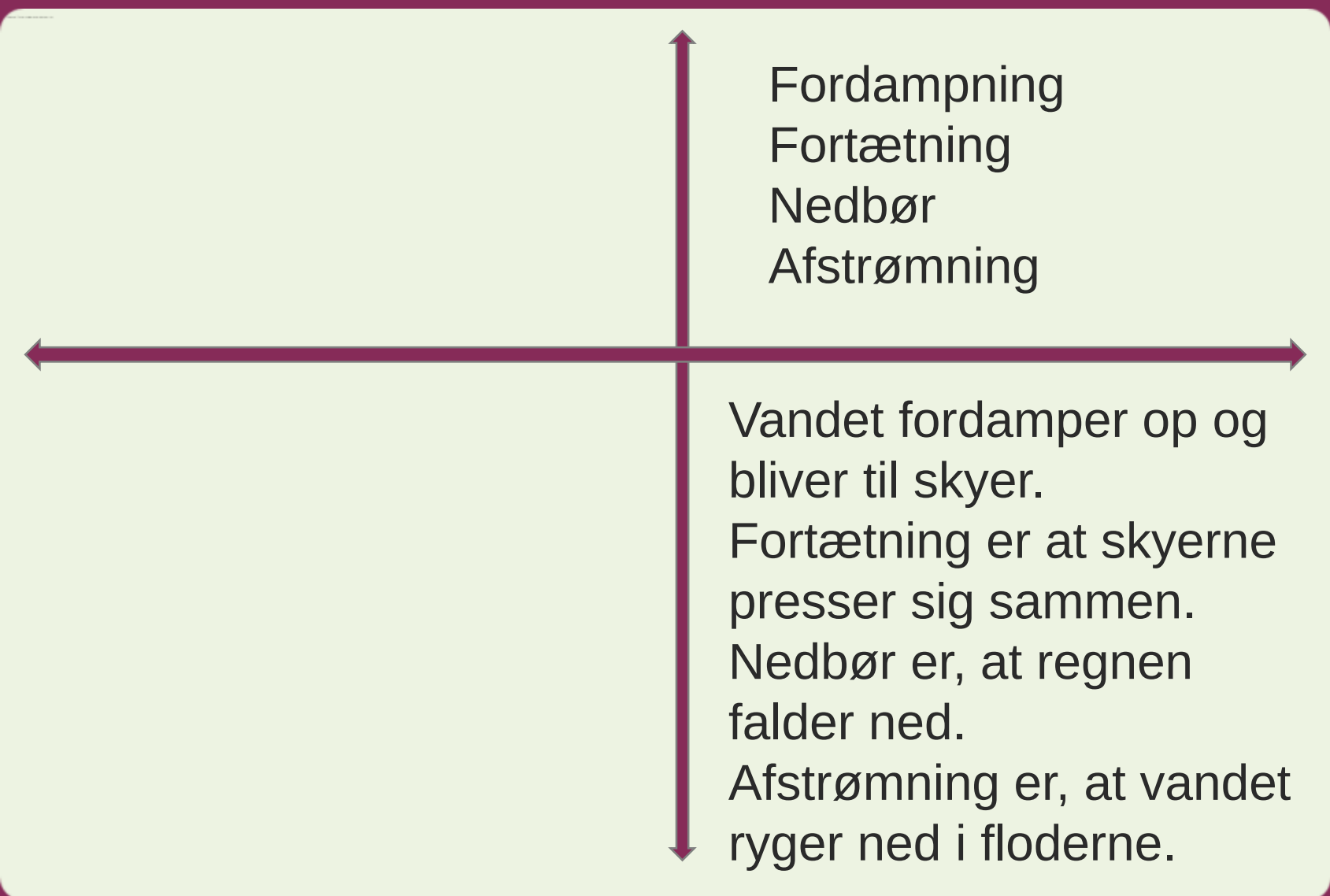

LST

Pil 1. Fordampning. Vandet og fordamper op og bliver til skyer. Pil 2. Fortætning. Fortætning er, at skyerne presser sig sammen. Pil 3. nedbør. Nedbør er, at regnen falder ned. Pil 4. Afstrømning. afstrømning er, at vandet ryger ned i floderne.

Fordampning
Fortætning
Nedbør
Afstrømning

Vandet fordamper op og bliver til skyer.
Fortætning er at skyerne presser sig sammen.
Nedbør er, at regnen falder ned.
Afstrømning er, at vandet ryger ned i floderne.

Introduktion af fagsprog i tekster

Vand

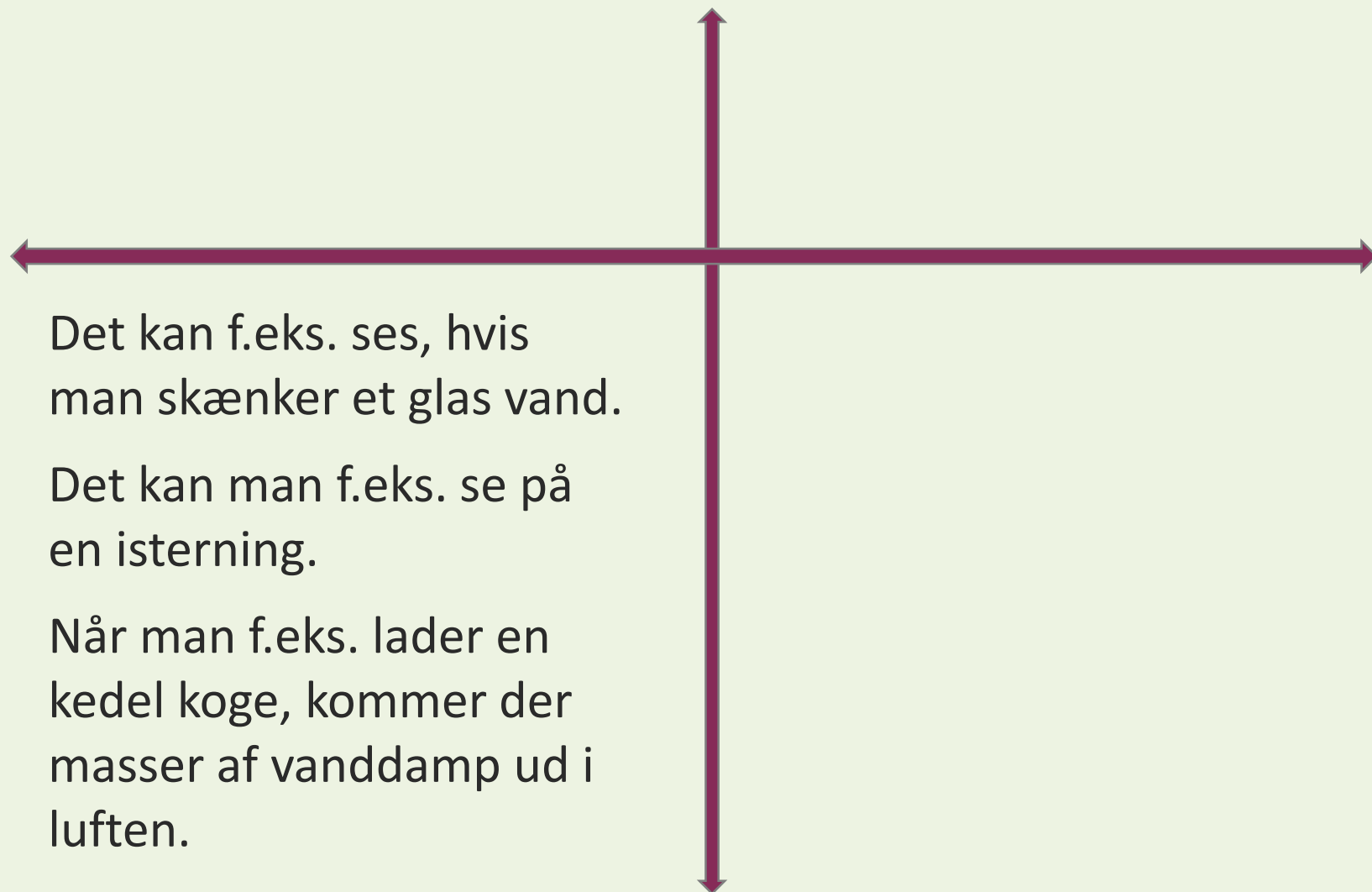
Hvis man kigger på jorden udefra, er der én ting, som man med det samme lægger mærke til. Det meste af jordens overflade er dækket af vand. Vand er flydende. Det flyder ud og udfylder den beholder, det er i. Det kan f.eks. ses, hvis man skænker et glas vand.

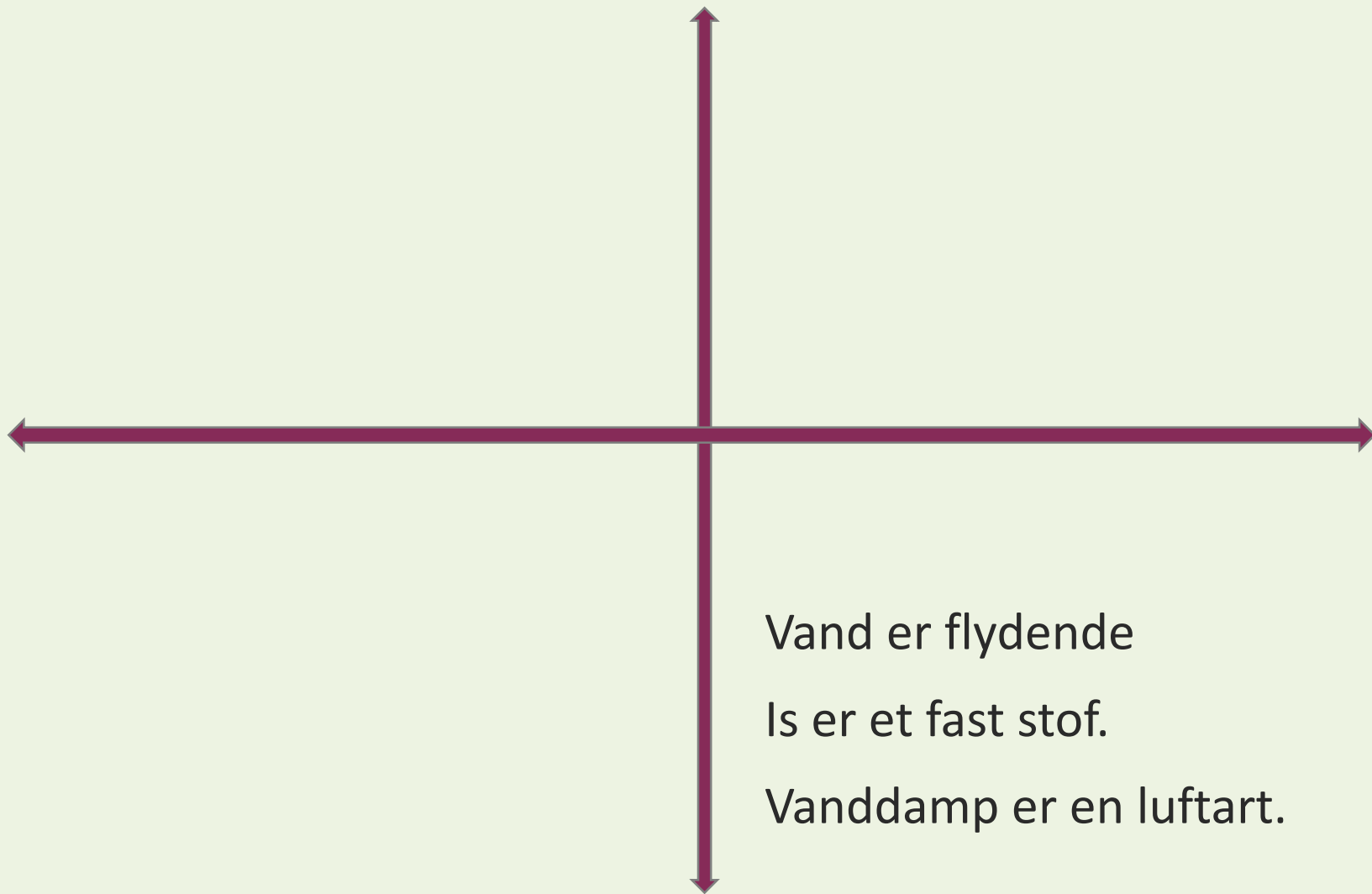
Men vandet kan forandre sig. Hvis det bliver kølet ned, vil det fryse. Det bliver til is. Is er et fast stof. Man kan lave is i fryseren. Is flyder ikke ud. Det beholder sin form. Det kan man f.eks. se på en isterning. Den bliver ved med at være en terning.

Det meste af jordens is finder man på Sydpolen og på Nordpolen. Man kan også finde is på toppen af høje bjerge. Her er det meget koldt.

Hvis is varmes op, smelter det. Når vand bliver varmet op, bliver det til vanddamp. Vanddamp er en luftart. Luftarter kan spredes sig i alle retninger. Vanddamp er usynlig. Den findes overalt i luften, men nogle gange er der meget og nogen gange lidt. Når man f.eks. lader en kedel koge, kommer der masser af vanddamp ud i luften.

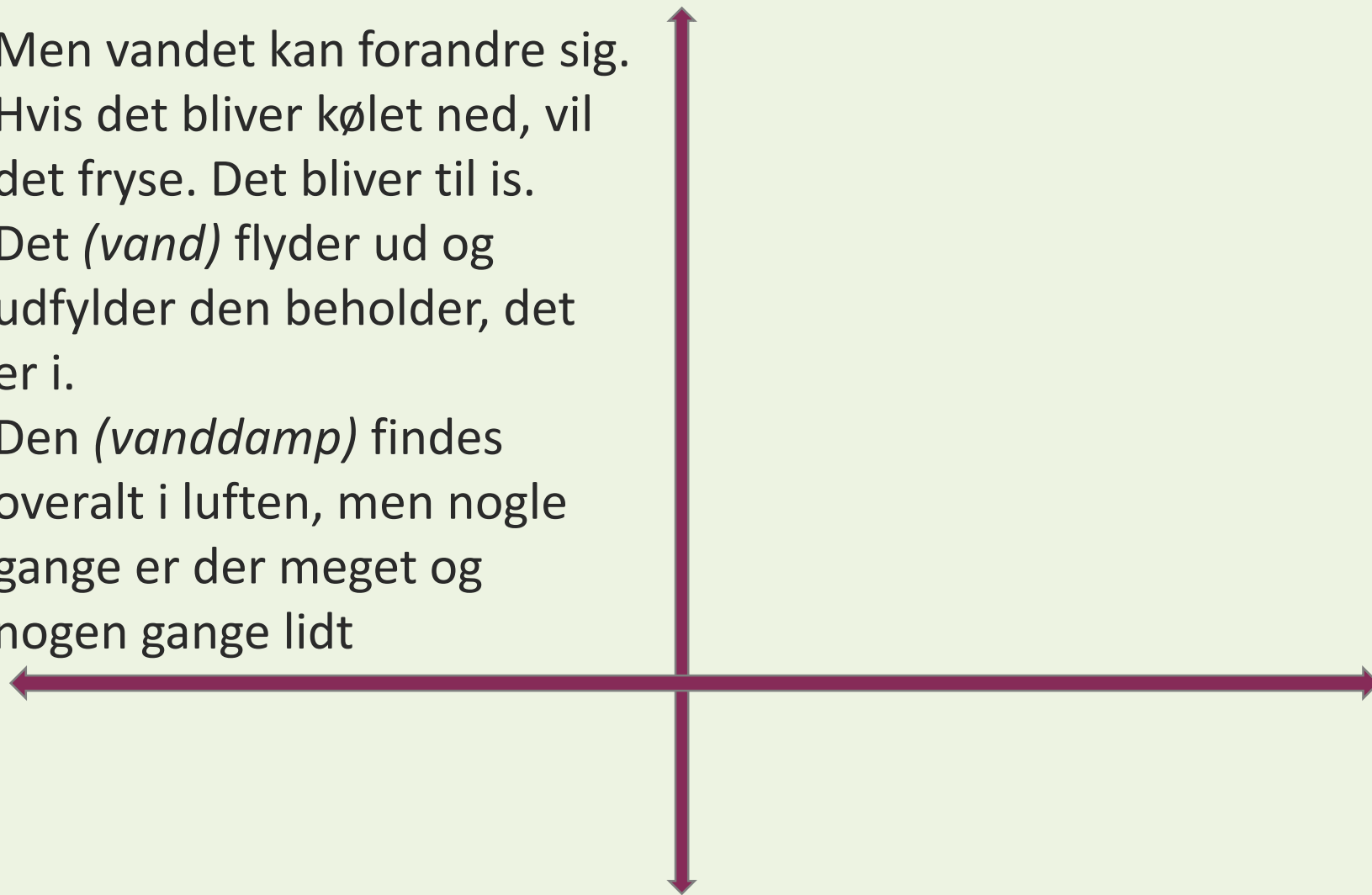

Vand er flydende

Is er et fast stof.

Vanddamp er en luftart.

Men vandet kan forandre sig.
Hvis det bliver kølet ned, vil
det fryse. Det bliver til is.
Det (*vand*) flyder ud og
udfylder den beholder, det
er i.
Den (*vanddamp*) findes
overalt i luften, men nogle
gange er der meget og
nogen gange lidt

Mangler i teksten

*Tilstandsformerne
kaldes gas, væske og fast
stof.*

*Vandets tre tilstandsformer
kaldes damp, vand og is*

Sæt faglige overskrifter på

Vands tilstandsformer

Hvis man kigger på jorden udefra, er der én ting, som man med det samme lægger mærke til. Det meste af jordens overflade er dækket af vand.

Vand som væske

Vand er flydende. Det flyder ud og udfylder den beholder, det er i. Det kan f.eks. ses, hvis man skænker et glas vand.

Vand som fast form

Men vandet kan forandre sig. Hvis det bliver kølet ned, vil det fryse. Det bliver til is. Is er et fast stof. Man kan lave is i fryseren. Is flyder ikke ud. Det beholder sin form. Det kan man f.eks. se på en isterning. Den bliver ved med at være en terning.

Det meste af jordens is finder man på Sydpolen og på Nordpolen. Man kan også finde is på toppen af høje bjerge. Her er det meget koldt.

Vand som gas

Hvis is varmes op, smelter det. Når vand bliver varmet op, bliver det til vanddamp. Vanddamp er en luftart. Luftarter kan spredes sig i alle retninger. Vanddamp er usynlig. Den findes overalt i luften, men nogle gange er der meget og nogen gange lidt. Når man f.eks. lader en kedel koge, kommer der masser af vanddamp ud i luften.

Arbejd med tekstens struktur

Forklaring Tekststruktur

fænomenet
klassifikation
forklaring 1
forklaring 2
forklaring 3
forklaring....
sammenfatning

Fænomen

Klassifikation

Fænomen

Vand

Klar

Hvis man kigger på jorden udefra, er der én ting, som man med det samme lægger mærke til. Det meste af jordens overflade er dækket af vand. Vand er flydende. Det flyder ud og udfylder den beholder, det er i. Det kan f.eks. ses, hvis man skænker et glas vand.

Men vandet kan forandre sig. Hvis det bliver kølet ned, vil det fryse. Det bliver til is. Is er et fast stof. Man kan lave is i fryseren. Is flyder ikke ud. Det beholder sin form. Det kan man f.eks. se på en isterning. Den bliver ved med at være en terning.

Det meste af jordens is finder man på Sydpolen og på Nordpolen. Man kan også finde is på toppen af høje bjerge. Her er det meget koldt.

Forklaring 2

Hvis is varmes op, smelter det. Når vand bliver varmet op, bliver det til vanddamp. Vanddamp er en luftart. Luftarter kan sprdes sig i alle retninger. Vanddamp er usynlig. Den findes overalt i luften, men nogle gange er der meget og nogengange lidt. Når man lader en kedel koge, kommer der masser af vanddamp ud i luften.

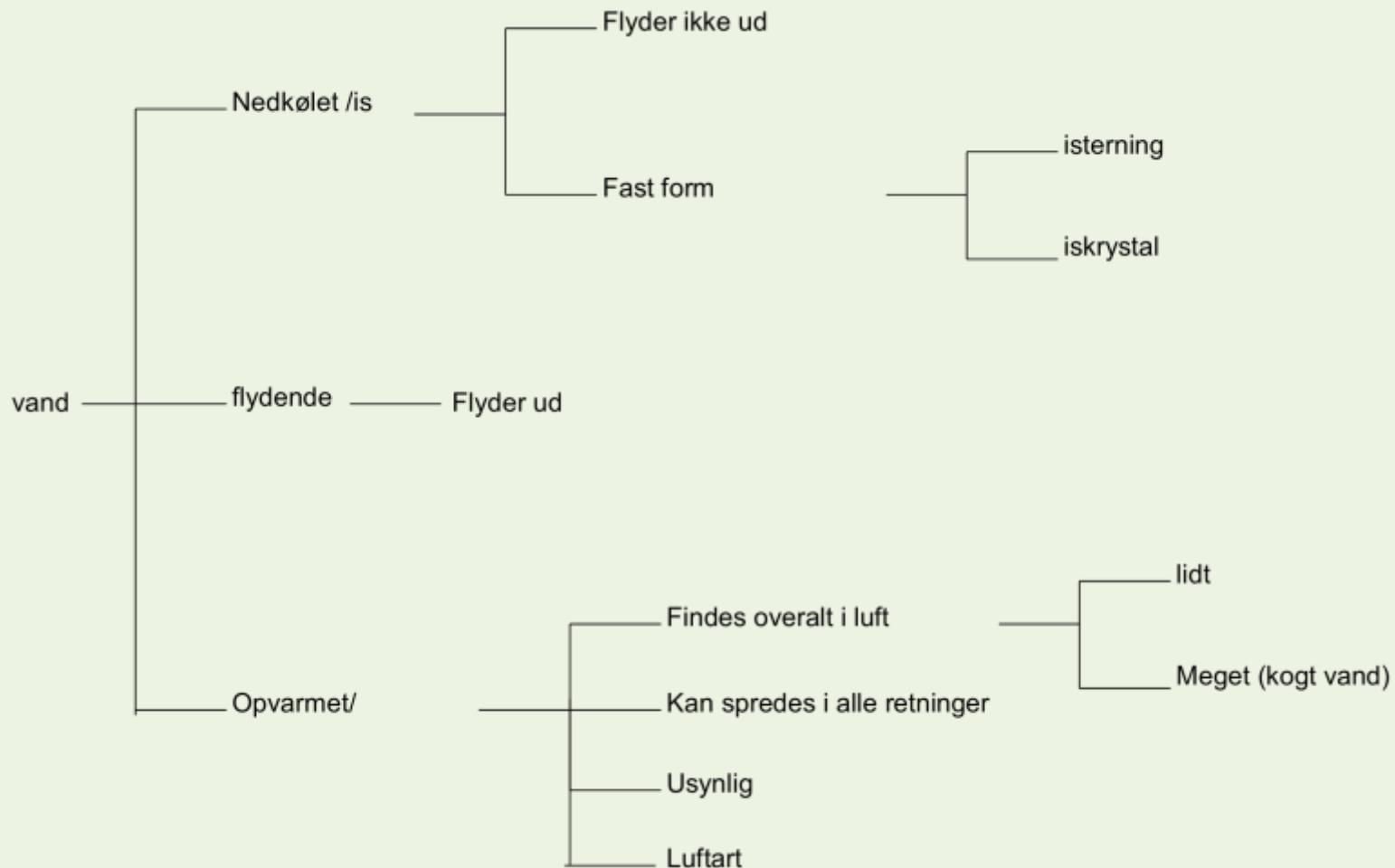
3

40%

ARBEJDE MED
FAGSPRØG SAMMEN
LÆRER: GIVT TIL
ELEVER: BEHANDLET

Taksonomi

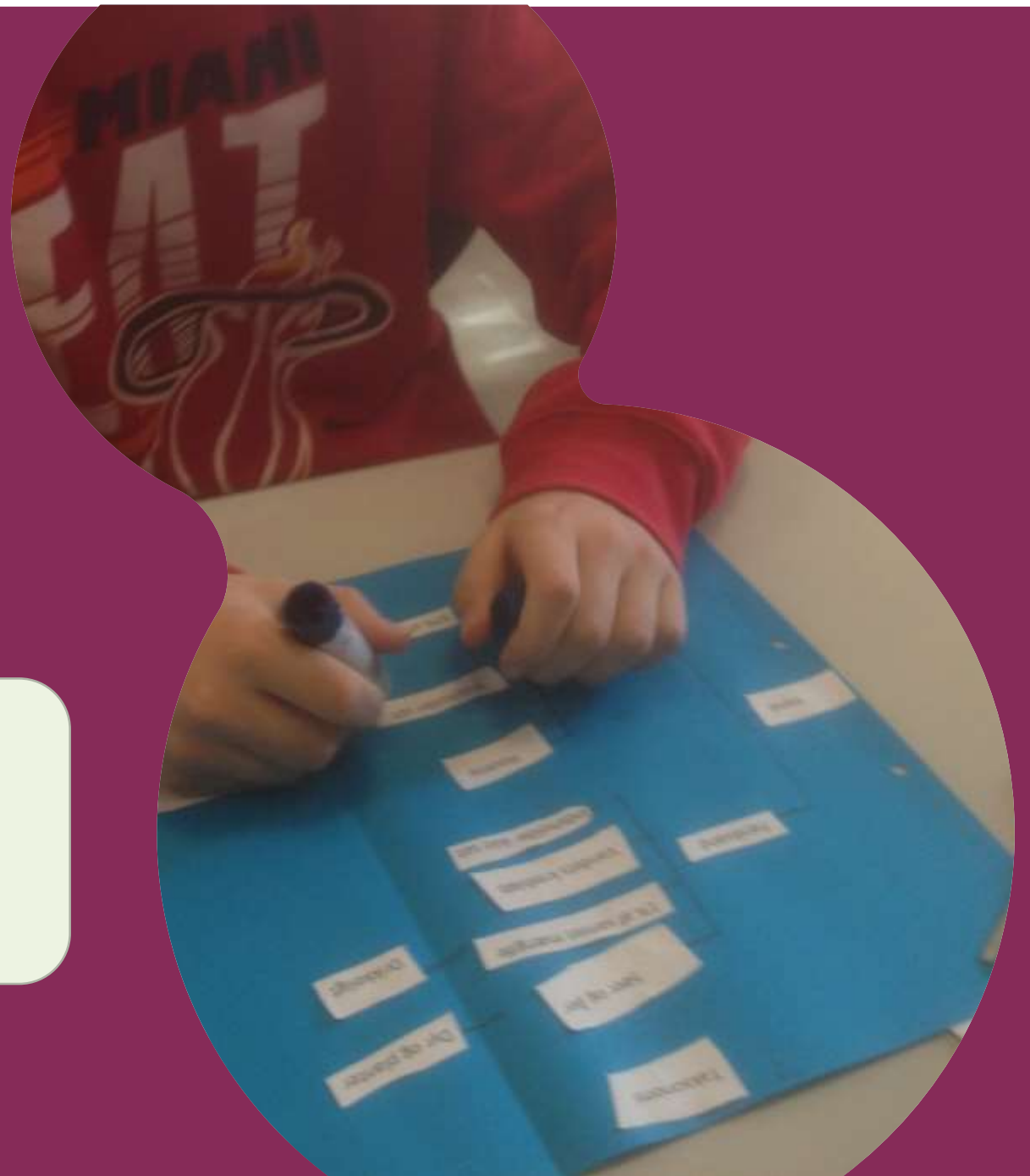
Taksonomi

isterning

Fast form

flydende

cfu

Lærerudsagn 3. klasse

Vand

At dele teksten op i tekstaktiviteten var rigtig godt. Eleverne kunne bedre strukturere indholdet.

At lave forklarende tekster som drama var sjovt for børnene og hjalp dem med at få styr på deltagere og processer....

Taksonomi hjalp eleverne med at få struktur. Det var sjovt at høre deres diskussioner, når de skulle klippe og lægge ordene.....

Jeg vil ikke bruge det hele tiden - kun når det er funktionelt!
Det er supervigtigt at beholde det eksperimenterende i faget!!!!

Det er ikke for tidligt at starte i 3.klasse. Bare læreren viser eleverne hvordan de skal gøre.

Modellering

Kommunikation

Undersøgelse

Sproglig udvikling i naturfagene

Perspektivering

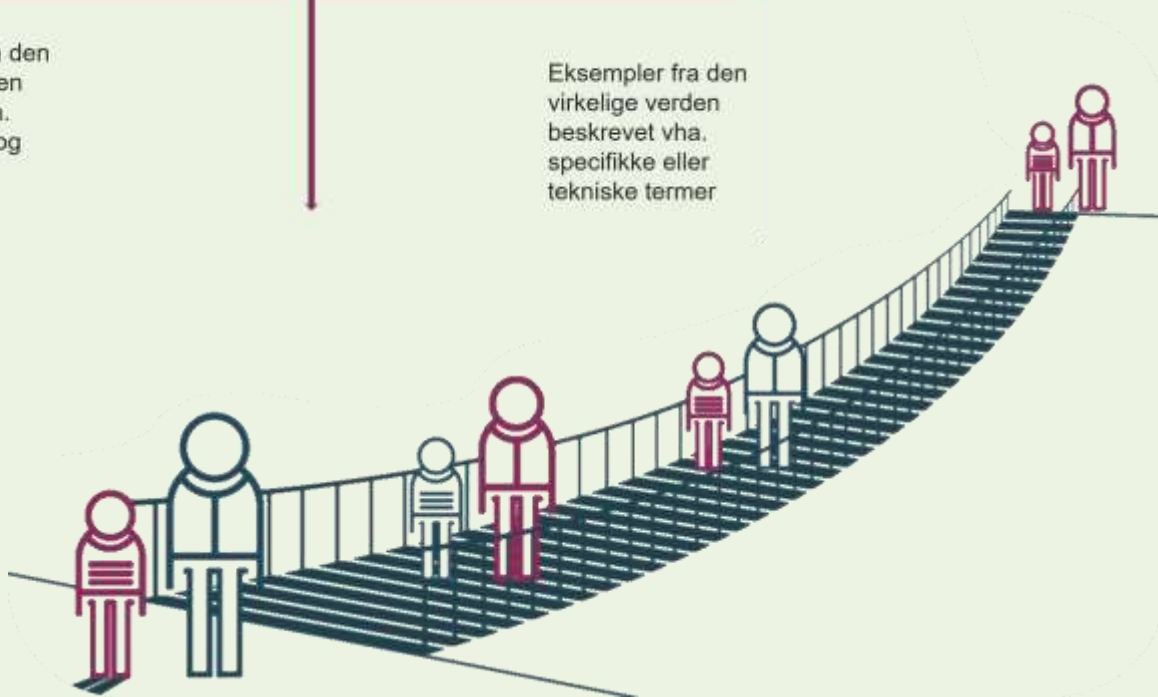
Læsevejlederens rolle...

Abstrakte begreber
beskrevet vha.
hverdagsord og
almindelige
betydninger

Abstrakte
begreber
beskrevet vha.
specifikke eller
tekniske termer

Eksempler fra den
virkelige verden
beskrevet vha.
hverdagsord og
almindelige
betydninger

Eksempler fra den
virkelige verden
beskrevet vha.
specifikke eller
tekniske termer

Sprogtjek dit fag/tema

Fag/tema:	Eksempel	Forklaring	Hvad kan jeg gøre?
Fagudtryk		Ord, der er knyttet til et fag, og som ikke optræder i hverdagssproget. NB! Skal høres, tales, skrives, læses mange gange.	Fokus på ordene inden læsning, fx ved at koble konkrete billeder, oplevelser, undersøgelser til ordene. Synliggør ordene i klasserummet. Arbejd fokuseret/eksplicit med ordene i før-, under- og efteraktiviteter.
Færfaglige ord		Ord, som for nogle elever kan være almindelige ord, men for andre elever er ukendte. Ofte også ord, der ændrer eller får en specifik betydning i et fag.	Forklar og præciser ordene, og brug dem i en faglig sammenhæng. For elever, hvor ordene er ukendte, brug samme strategier som ved fagudtryk.
Nominalisering		Nominaliseringer gør sproget mere abstrakt. Brugt i fagsprog for at "pakke" sproget. Udsagnsordet "jeg/han" ændret til et navneord, en Det er nu "usynligt", hvem der hvad.	Øvelser i at "pakke ordene ud" for at lette forståelsen: Del ordene op/skriv om "pak ud": • • •
Sammensatte ord		Ofte for at præcisere et begreb:X... og ...Y... bliver til et bestemt Y. Er vanskelige, da eleverne skal koble to ords betydning sammen til et nyt ord/ny betydning.	Øvelser i at dele ordene op og pege på ordet, der præciseres: • • •
Passiv form af verber		Udsagnsord, der ender på -s. Bruges ofte i fagsprog/videnskabelige udsagn, der er "objektive" og ikke knytter sig til en bestemt person. Vanskelige, fordi det ikke er tydeligt, hvem der gør eller mener noget.	Øvelser med omskrivninger, hvor der skrives en person ind, der gør noget: • Hvem hvad? • Hvem hvad? • Hvem hvem?
Skolebegreber		Det kan være uklart for eleverne, hvad læreren sprogligt forventer af dem. Lærere anvender ofte begreberne forskelligt.	Vis eleverne sproglige eksempler på, hvad de skal præstere, fx ved en modeltekst, som eleverne kan støtte sig til i begyndelsen. Lærere i faget på tværs af fagene kan tale sammen og evt. blive enige om, hvad de mener.
Teksttyper	Eleverne skal med sproget * * * * * *	Faglige tekster i faget kan indgå i de fem teksttyper, som er beskrevet under det tværgående tema, sproglig udvikling på EMU.dk • Berettende tekster • Instruerende tekster • Beskrivende tekster • Forklarende tekster • Argumenterende tekster	Undervis eleverne i, hvad fagets forskellige teksters formål er, og hvad eleverne kan forvente sig af de forskellige teksttyper. Vis eleverne, hvordan en tekst har en struktur , som de kan læse og skrive i. Der er mange træk, der går på tværs af fag. Derfor kan mange læse- og skrivestrategier bruges på tværs af fag.